

KODEKS SPÓŁEK HANDLOWYCH

Tom I

Komentarz do art. 1–300¹³⁴

Andrzej Kidyba

KOMENTARZE

WYDANIE **18**

KODEKS SPÓŁEK HANDLOWYCH

Tom I

Komentarz do art. 1–300¹³⁴

Andrzej Kidyba

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

KOMENTARZE

WYDANIE

18

Komentarz do art. 300¹–300¹³⁴

Małgorzata Dumkiewicz

Stan prawny na 1 stycznia 2023 r.

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

Agata Czuj

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-292-3

18. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Przedmowa do wydania 18

W niniejszym wydaniu komentarza uwzględniono zmiany wprowadzone do kodeksu spółek handlowych ustawą z dnia 9 lutego 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 807), obowiązujące od dnia 13 października 2022 r., oraz zmiany, które weszły w życie 10 i 15 grudnia 2022 r. (art. 88, 158 i 161).

Uwzględniono ponadto zmiany do kodeksu spółek handlowych wprowadzone między innymi ustawami:

- z dnia 1 października 2021 r. o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy spójności terminologicznej systemu prawnego (Dz.U. poz. 2052);
- z dnia 15 września 2022 r. o medycynie laboratoryjnej (Dz.U. poz. 2280);
- z dnia 14 listopada 2022 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. poz. 2436).

W tym wydaniu znalazło się także omówienie najnowszego orzecznictwa. Uwzględniona została również najnowsza literatura przedmiotu.

15 grudnia 2022 r.

Prof. dr hab. Andrzej Kidyba

Ustawa

z dnia 15 września 2000 r.

Kodeks spółek handlowych¹

(tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1467; zm.: Dz.U. z 2022 r. poz. 1488, poz. 2280, poz. 2436)

¹ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji transpozycji następujących dyrektyw Wspólnot Europejskich:

- 1) pierwszej dyrektywy Rady 68/151/EWG z dnia 9 marca 1968 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności w całej Wspólnocie, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno wspólników jak i osób trzecich (Dz.Urz. WE L 65 z 14.03.1968, str. 8, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 3, z późn. zm.);
- 2) drugiej dyrektywy Rady 77/91/EWG z dnia 13 grudnia 1976 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności, dla ochrony interesów zarówno wspólników, jak i osób trzecich w zakresie tworzenia spółki akcyjnej, jak również utrzymania i zmian jej kapitału (Dz.Urz. WE L 26 z 31.01.1977, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 8, z późn. zm.);
- 3) trzeciej dyrektywy Rady 78/855/EWG z dnia 9 października 1978 r. wydanej na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g Traktatu, dotyczącej łączenia się spółek akcyjnych (Dz.Urz. WE L 295 z 20.10.1978, str. 36, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 42, z późn. zm.);
- 4) szóstej dyrektywy Rady 82/891/EWG z dnia 17 grudnia 1982 r. wydanej na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g Traktatu dotyczącej podziału spółek akcyjnych (Dz.Urz. WE L 378 z 31.12.1982, str. 47, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 50, z późn. zm.);
- 5) jedenastej dyrektywy Rady 89/666/EWG z dnia 21 grudnia 1989 r. dotyczącej wymogów ujawniania informacji odnośnie do oddziałów utworzonych w Państwie Członkowskim przez niektóre rodzaje spółek podlegających prawu innego państwa (Dz.Urz. WE L 395 z 30.12.1989, str. 36, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 100, z późn. zm.);
- 6) dwunastej dyrektywy Rady 89/667/EWG w sprawie prawa spółek z dnia 21 grudnia 1989 r. dotyczącej jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (Dz.Urz. WE L 395 z 30.12.1989, str. 40, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 104, z późn. zm.);
- 7) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/17/WE z dnia 19 marca 2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji zakładów ubezpieczeń (Dz.Urz. WE L 110 z 20.04.2001, str. 28; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 6, t. 4, str. 3);
- 8) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE z dnia 4 kwietnia 2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych (Dz.Urz. WE L 125 z 05.05.2001, str. 15; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 6, t. 4, str. 15).

TYTUŁ I

Przepisy ogólne

DZIAŁ I

Przepisy wspólne

Art. 1. [Zakres regulacji, rodzaje spółek]

§ 1. Ustawa reguluje tworzenie, organizację, funkcjonowanie, rozwiązywanie, łączenie, podział i przekształcanie[1] spółek handlowych[2].

§ 2. Spółkami handlowymi są: spółka jawna[3], spółka partnerska[4], spółka komandytowa[5], spółka komandytowo-akcyjna[6], spółka z ograniczoną odpowiedzialnością[7], prosta spółka akcyjna[8] i spółka akcyjna[9].

1. Przedmiot regulacji

Kodeks spółek handlowych w odróżnieniu od kodeksu handlowego reguluje jedynie problematykę tworzenia, organizacji, zasad funkcjonowania, rozwiązywania oraz transformacji (łączenia, podziału i przekształcania) spółek prawa handlowego. Oznacza to, że zawiera przepisy regulujące wszystkie fazy działalności podmiotu (od powstania do rozwiązania lub transformacji), a także określa sposób ukształtowania spółki z punktu widzenia jej organizacji i podejmowanych czynności (organizacja i funkcjonowanie); por. również T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz (w:) *Komentarz, Spółki osobowe*, s. 29. Regulacja ta stanowi więc prawo ustrojowe spółek handlowych (J.A. Strzępka, E. Zielińska (w:) *Kodeks*, 2001, s. 15).

Kodeks spółek handlowych nie zawiera regulacji innych niż objęte stosunkami prawa prywatnego, przede wszystkim materialnego. W niewielkim stopniu znajdują się również przepisy procesowe. Zgodnie z art. 611 k.s.h. pozostają w mocy przepisy dotyczące tzw. szczególnych spółek akcyjnych (tzw. spółek resortowych). W tych aktach znajduje się wiele rozwiązań z zakresu prawa publicznego.

Nie ma jednak żadnych podstaw, aby twierdzić, że spółki wymienione w tym przepisie nie są spółkami w rozumieniu kodeksu spółek handlowych (tak błędnie T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz (w:) *Komentarz, Spółki osobowe*, s. 25).

Poza tym w zakresie spółek publicznych mają zastosowanie między innymi ustawy: z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1500 ze zm.) oraz z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 2554 ze zm.). Krytycznie należy ocenić metodę regulacji spółek publicznych. Przepisy dotyczące ich funkcjonowania rozproszone są pomiędzy kodeksem spółek handlowych a wymienionymi wyżej ustawami regulującymi obrót instrumentami finansowymi. Rozwiązanie takie narusza zwartość i przejrzystość kodeksu spółek handlowych, a ponadto utrudnia rekonstrukcję całokształtu norm prawnych dotyczących spółek publicznych. Pożądana wydaje się odrębna regulacja, zawierająca kompletne zestawienie wszystkich przepisów szczególnych odnoszących się do spółek publicznych.

Poza wspomnianą ustawą, kodeks spółek handlowych pozostaje w bliskim związku z innymi aktami prawnymi. Dotyczy to przede wszystkim ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców i ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości. Relacje z aktami okołokodeksowymi określone zostały przez dyrektywę „dobrego sąsiedztwa” i ograniczonej ingerencji (J.A. Strzępka, E. Zielińska (w:) *Kodeks*, 2001, s. 15–16; A. Szajkowski (w:) *Kodeks*, 2002, s. 9).

Kontrowersje budzi natomiast kwestia oceny statusu spółek prawa handlowego w kontekście przepisów o udostępnianiu informacji publicznej, zwłaszcza gdy współnikami nie są jednostki samorządu terytorialnego ani Skarb Państwa (zob. szerzej A. Kwaśniak, *Spółka prawa handlowego jako podmiot zobowiązany do udostępnienia informacji publicznej – glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 7.07.2022 r.*, III OSK 1704/21, Glosa 2023, nr 1, s. 55 i n.). Jak słusznie wskazał Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 7 lipca 2022 r. (III OSK 1704/21, LEX nr 3365035), oceniając, czy spółka prawa handlowego jest podmiotem zobowiązanym do udostępnienia informacji publicznej, należy każdorazowo badać nie tylko charakter prawny udziałowców spółki, lecz także to, czy wykonuje ona zadania publiczne.

Ustawa reguluje problematykę spółek prawa handlowego, tj. wyodrębnionej kategorii podmiotów, które możemy podzielić na dwie grupy: spółki osobowe i spółki kapitałowe. Spółki handlowe mają wiele cech wspólnych, które odróżniają je od innych podmiotów czy też spółki cywilnej. Regulacja zawarta w art. 1 k.s.h. musi być rozpatrywana w kontekście art. 2 k.s.h., tj. określenia stosunku przepisów kodeksu spółek handlowych do przepisów kodeksu cywilnego. Kodeks spółek handlowych reguluje tylko zagadnienia

związane z zakresem wskazanym w art. 1 § 1 i jedynie w odniesieniu do sześciu typów spółek. Nie będą więc miały zastosowania przepisy kodeksu spółek handlowych do tych konstrukcji umownych, które można wykreować na podstawie art. 353¹ k.c. Dotyczy to na przykład spółki cichej. Artykuł 26 § 4 i art. 551 § 2 i 3 odnoszą się jednak do spółki cywilnej. Wydaje się, że regulacja i usytuowanie przede wszystkim art. 26 § 4 k.s.h. są wątpliwe (por. A. Kidyba, *Dwie drogi spółki cywilnej*, Mon. Praw. 2001, nr 20, s. 1117).

W art. 1 § 2 k.s.h. wyrażona jest zasada *numerus clausus* spółek. Oznacza to, że tylko „interwencja” ustawodawcy poprzez wprowadzenie nowego typu spółek w ustawie może naruszyć zasadę zamkniętej liczby spółek. Od niemożności konstruowania nowych form prawnych spółek poza listą określoną w art. 1 § 1 należy odróżnić możliwość kreowania spółek hybrydalnych (A. Szumański, *Hybrydalne typy spółek*, PPH 2000, nr 6, s. 12 i n.) i atypowych (A. Kidyba, *Atypowe spółki handlowe*, Warszawa 2011, s. 15 i n.). Hybrydalność oznacza wprowadzenie nowych rozwiązań prawnych deformujących istniejące konstrukcje, które były niemożliwe bez wyraźnej normy prawnej (na przykład zarząd w spółce partnerskiej). Chodzi przede wszystkim o wprowadzenie elementów konstrukcyjnych charakterystycznych dla spółek osobowych do spółek kapitałowych (na przykład art. 354, 428 k.s.h.) i odwrotnie. Natomiast atypowość oznacza wykorzystanie przepisów prawa do tworzenia konstrukcji bezpośrednio niemieszczących się w określonym, klasycznym modelu spółki (A. Kidyba, *Atypowe...*, *op. cit.*, s. 15). Nie może to jednak naruszać zasady *numerus clausus* spółek.

Kodeks spółek handlowych jest skonstruowany specyficznie. Tytuł I zawiera wspólne przepisy ogólne dla wszystkich spółek. Wśród tych przepisów wyróżniamy przepisy wspólne dla spółek osobowych i kapitałowych (art. 1–7¹ k.s.h.), a następnie wspólne tylko dla spółek osobowych (art. 8–10¹ k.s.h.) i tylko kapitałowych (art. 11–21 k.s.h.). Następny tytuł poświęcony jest spółkom osobowym (art. 22–150 k.s.h.), tj. w kolejności: jawnej (art. 22–85 k.s.h.), partnerskiej (art. 86–101 k.s.h.), komandytowej (art. 102–124 k.s.h.) i komandytowo-akcyjnej (art. 125–150 k.s.h.). Tytuł III „Spółki kapitałowe” (art. 151–490 k.s.h.) reguluje problematykę spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 151–300 k.s.h.), prostej spółki akcyjnej (art. 300¹–300¹³⁴ k.s.h.) i akcyjnej (art. 301–490 k.s.h.). Istotnym *novum* w stosunku do przepisów kodeksu handlowego jest tytuł IV „Łączenie, podział i przekształcanie spółek” (art. 491–584¹³ k.s.h.). Kodeks zamykają: tytuł V „Przepisy karne” (art. 586–595 k.s.h.) i tytuł VI „Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i przepisy końcowe” (art. 596–633 k.s.h.).

2. Pojęcie spółki prawa handlowego

Kodeks nie zawiera definicji spółki prawa handlowego, odnosząc się w art. 3 jedynie do pojęcia umowy spółki handlowej. Specyfika spółek prawa handlowego pozwala na odróżnienie tych spółek od spółek cywilnych. Odróżnianie takie jest bardziej uzasadnione w przypadku spółek osobowych, jawnej w szczególności, niż spółek kapitałowych.

Jednakże już w przypadku spółek osobowych: komandytowej i komandytowo-akcyjnej, w których pojawiają się wyraźne elementy kapitałowe, porównanie takie musi wskazać większą liczbę różnic niż podobieństw (na temat różnic por. A. Szajkowski, M. Tarska (w:) *Kodeks*, 2006, t. I, s. 49–51; również M. Aslanowicz, *Elementy konstrukcyjne osobowych spółek handlowych*, PS 2000, nr 5). Spółki handlowe zostały podzielone na dwie grupy: spółki osobowe i spółki kapitałowe. Do pierwszej grupy zaliczamy spółki jawne, partnerskie, komandytowe i komandytowo-akcyjne, do drugiej zaś spółkę z o.o., prostą spółkę akcyjną i spółkę akcyjną (art. 4 § 1 pkt 1 i 2). Pojęcie spółki handlowej kształtują: umowa spółki (również umowa spółki akcyjnej, na którą składa się kilka czynności prawnych i faktycznych oraz akt założycielski spółki jednoosobowej) i stosunek organizacyjny, jaki w wyniku zawiązania spółki powstaje. Spółka jest więc trwałym stosunkiem prawnym, powstającym na mocy umowy spółki (aktu założycielskiego), oraz jednostką organizacyjną wyposażoną co najmniej w podmiotowość prawną, która powstaje jako organizacja wspólników, którzy łączą się do osiągnięcia wspólnego celu przez wniesienie wkładów oraz współdziałanie w inny sposób (por. A. Szajkowski, M. Tarska (w:) *Kodeks*, 2006, t. I, s. 49). Nie jest już cechą istnienia spółki handlowej udział w niej co najmniej dwóch wspólników, bowiem możliwe jest istnienie jednoosobowych spółek kapitałowych, a także dopuszczalne już jest istnienie – ale nie zawiązanie – jednoosobowych spółek osobowych (por. spółka partnerska – art. 98 § 2 k.s.h.). Wydaje się, że spośród tych dwóch znaczeń pojęcia „spółka handlowa” większego znaczenia nabiera trwały stosunek prawny rozumiany jako kategoria organizacyjna (A. Kidyba, *Atypowe... op. cit.*, s. 13).

3. Spółka jawna

Spółka jawna jest osobową spółką prawa handlowego, powoływaną przez co najmniej dwóch wspólników celem prowadzenia przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwo to jest prowadzone pod firmą spółki, zaś za zobowiązania wynikłe z jej działalności wspólnicy ponoszą solidarną odpowiedzialność (ma ona jednak akcesoryjny charakter, gdyż sięgnięcie do osobistych majątków wspólników jest możliwe w wypadku bezskuteczności egzekucji z majątku spółki). Regulacje odnośnie do spółki jawnej zostały zamieszczone w art. 22–85 k.s.h. i stanowią podstawę konstrukcji pozostałych spółek osobowych, znajdując, w sprawach nieuregulowanych w przepisach odnoszących się do innych spółek osobowych, odpowiednie zastosowanie (zob. komentarz do art. 22–85). Należy zwrócić uwagę na to, że do powstania spółki jawnej jest niezbędne jej zarejestrowanie (por. A. Kidyba, *Przepisy dodane jako normy kreujące nowe instytucje k.s.h.*, PPH 2004, nr 3, s. 13 i n.). Stanowi to właściwe odejście od obowiązującej na gruncie poprzednich przepisów reguły, zgodnie z którą spółka jawna powstawała z chwilą zawarcia umowy. Stan taki był zbędny i dlatego (w I wydaniu *Komentarza*) postulowałem przyjęcie utworzenia spółki jawnej tylko poprzez wpis do rejestru. Wobec aktualnych regulacji wątpliwe jest wskazywanie dwóch odmian spółki jawnej: wpisanej i niewpisanej do KRS. Chociaż w tym ostatnim przypadku nie mają do spółki jawnej zastosowania niektóre przepisy (na przykład art. 31 § 3 k.s.h.).

4. Spółka partnerska

Spółka partnerska to nowa konstrukcja w polskim systemie prawnym, która została wprowadzona regulacjami kodeksu spółek handlowych. Jest ona spółką osobową powoływaną przez partnerów w celu wykonywania wolnego zawodu w spółce prowadzącej przedsiębiorstwo pod własną firmą. Dodać należy, że krąg wolnych zawodów, których przedstawiciele mogą zawiązywać spółki partnerskie, został enumeratywnie wyliczony w art. 88 k.s.h.

Differentia specifica spółki partnerskiej w porównaniu ze spółką jawną, której schemat stanowi podstawę jej ustroju, są (oprócz wspomnianego zawężenia przedmiotu działalności) w szczególności: ograniczenie rodzaju zobowiązań, za które poszczególni partnerzy ponoszą osobistą odpowiedzialność, a także możliwość powoływania zarządu, co stanowi ewenement w grupie spółek osobowych.

Szczegółowe uwagi dotyczące przepisów regulujących spółkę partnerską znajdują się w komentarzu do art. 86–101 k.s.h.

5. Spółka komandytowa

Spółka komandytowa jest osobową spółką prawa handlowego, w której występuje dywersyfikacja statusu wspólników. Komplementariusz jest wspólnikiem, którego zakres praw i obowiązków podobny jest do statusu wspólnika spółki jawnej. Drugim rodzajem wspólnika jest komandytariusz, którego osobista odpowiedzialność za zobowiązania spółki jest ograniczona do wysokości sumy komandytowej, zaś on sam (co do zasady) ma jedynie ograniczony wpływ na prowadzenie spraw spółki i nie ma statusu przedstawiciela ustawowego w zakresie jej reprezentacji (A. Kidyba, *Status prawny komandytariusza*, Bydgoszcz 2000, s. 21–23). Szersze uwagi na temat ustroju i funkcjonowania spółki komandytowej znajdują się w komentarzu do art. 102–124.

6. Spółka komandytowo-akcyjna

Zawarty w kodeksie spółek handlowych katalog spółek osobowych zamyka spółka komandytowo-akcyjna. Jest to konstrukcja hybrydalna (zob. A. Szumański, *Hybrydalne...*, *op. cit.*, s. 12), co znajduje odzwierciedlenie w przyjętej przez ustawodawcę metodzie regulacji. Skąpa regulacja odnosząca się bezpośrednio do tej spółki jest uzupełniana w zakresie stosunku prawnego komplementariuszy, zarówno między nimi, jak i wobec osób trzecich, a także akcjonariuszy (odnosi się to również do wkładów komplementariuszy do spółki, z wyłączeniem wkładów na kapitał zakładowy) przez stosowane odpowiednio przepisy dotyczące spółki jawnej. W pozostałych sprawach znajdują odpowiednie zastosowanie przepisy dotyczące spółki akcyjnej, a w szczególności przepisy dotyczące kapitału zakładowego, wkładów akcjonariuszy, akcji, rady nadzorczej i walnego zgromadzenia (także przepisy ogólne o spółkach kapitałowych). Szczegółowe rozważania dotyczące spółki komandytowo-akcyjnej znajdują się w komentarzu do art. 125–150.

KODEKS SPÓŁEK HANDLOWYCH

Tom II

Komentarz do art. 301–633

Andrzej Kidyba

KOMENTARZE

WYDANIE **18**

KODEKS SPÓŁEK HANDLOWYCH

Tom II

Komentarz do art. 301–633

Andrzej Kidyba

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

KOMENTARZE

WYDANIE

18

Stan prawny na 1 stycznia 2023 r.

Wydawca
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący
Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne
Agata Czuj

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-292-3
18. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

DZIAŁ II

Spółka akcyjna

ROZDZIAŁ 1

Powstanie spółki

Art. 301. [Zawiązanie spółki akcyjnej]

- § 1. Zawiązać spółkę akcyjną[1, 2] może jedna[3] albo więcej osób. Spółka akcyjna nie może być zawiązana wyłącznie przez jednoosobową spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością[4].
- § 2. Statut spółki akcyjnej[5] powinien być sporządzony w formie aktu notarialnego[6].
- § 3. Osoby podpisujące statut są założycielami spółki[7].
- § 4. Akcjonariusze są zobowiązani jedynie do świadczeń określonych w statucie[8].
- § 5. Akcjonariusze nie odpowiadają za zobowiązania spółki[9, 10, 11].

1. Pojęcie spółki akcyjnej

Spółka akcyjna jest spółką kapitałową, która działa, opierając się na kapitale zakładowym podzielonym na akcje. Tradycyjnie zwracało się uwagę, że jest to najbardziej rozwinięta forma spółek kapitałowych, w której nie występują akcenty osobowe (por. W. Popiołek (w:) *Kodeks*, s. 802). Obecne zmiany w kodeksie spółek handlowych wprowadzają jednak pewne rozwiązania, które pozwalają na stwierdzenie występowania w spółce akcyjnej elementów osobowych (na przykład art. 354 § 1 k.s.h. – prawa przyznawane indywidualnie, art. 418 k.s.h. – tzw. *squeeze out*, art. 428 k.s.h. – prawo do informacji). Możliwe jest również wprowadzenie elementów osobowych w statucie. Uwypuklenie elementów osobowych może się odbyć między innymi przez wprowadzenie akcji imiennych, ograniczenie zbywalności akcji (J. Frąckowiak (w:) *Kodeks*, 2001, s. 451). Geneza spółek akcyjnych w Polsce sięga XVIII w. Wówczas na terenie Polski przedrozbiorowej powstały towarzystwa (kompanie) akcyjne. Jak wskazuje M. Michalski: „(...) pierwszą w Polsce spółką akcyjną, była Kompania Manufaktur Wełnianych, zawiązana ustawą z 11 kwiet-

nia 1766 r., a następnie zaaprobowana przez króla Stanisława Augusta 16 kwietnia 1766 r. (...)" (M. Michalski, *Geneza spółki akcyjnej w obrocie prawnym w Polsce oraz prawie polskim do 1918 r.*, Mon. Pr. Hand. 2017, nr 2, s. 8; por. też M. Michalski, *O genezie spółek akcyjnych, czyli dlaczego wiek XIX ukształtował spółkę akcyjną* (w:) *Księga pamiątkowa*, 2018, s. 753–762; M. Michalski, *Kształtowanie się organów w spółkach kapitałowych oraz jego wpływ na kształt regulacji w obszarze prawa polskiego*, PPH 2019, nr 6, s. 11–19; J. Frąckowiak (w:) *Komentarz*, 2020, s. 17–18).

Cel spółki akcyjnej może być rozumiany dwojako. W sposób abstrakcyjny (ogólny) oraz jako cel konkretnej osoby prawnej, działającej w formie spółki akcyjnej. Cel konkretny musi mieścić się w granicach wyznaczonych przez ogólny (abstrakcyjny) cel spółki handlowej, w tym przypadku – spółki akcyjnej). Podstawą do ustalenia konkretnego celu spółki akcyjnej jest przede wszystkim jej statut (w kwestii ustalania celu spółki w oparciu o wykładnię statutu por. Ł. Gasiński, *Charakter prawny statutu spółki*, Glosa 2005, nr 3, s. 31–35; tenże, *Swoboda kształtowania statutu spółki akcyjnej*, Warszawa 2014, s. 23 i n.). Podstawą natomiast do ustalenia ogólnego celu spółki jest kodeks spółek handlowych. Pojęcie celu spółki (przede wszystkim w znaczeniu konkretnym) przeciwstawia się niekiedy interesowi spółki (por. P. Antoszek, *Cywilnoprawny charakter uchwał wspólników spółek kapitałowych*, Warszawa 2009, s. 47), jednak rozróżnienie to nie powinno być przeceniane, zważywszy, że w interesie spółki leżą te wszystkie działania, które prowadzą do osiągnięcia jej celu (P. Błaszczyk, *Pojęcie interesu spółki handlowej. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 5 listopada 2009 (I CSK 158/09)*, Glosa 2012, nr 3, s. 29 i n.; A. Opalski, *Prawo zgrupowań spółek*, Warszawa 2012, s. 97, 145 i n.; G.E. Domański, E. Pietrusińska, *Interes spółki jako atrybut jej osobowości prawnej* (w:) *Instytucje prawa handlowego w przyszłym kodeksie cywilnym*, pod red. T. Mróz, M. Steca, Warszawa 2012, s. 506 i n.; A.M. Webber, *Interes spółki Skarbu Państwa – między interesem publicznym a interesem prywatnym* (w:) *Spółki z udziałem Skarbu Państwa a Skarb Państwa*, pod red. A. Kidyby, Warszawa 2015, s. 184 i n.). Treść interesu spółki kapitałowej jest w znacznym stopniu determinowana przez treść interesów jej wspólników, a w zasadzie przez wypadkową będącą pochodną siły kapitałowej poszczególnych wspólników, jednak nie może to skutkować podważaniem odrębności spółki jako osoby prawnej i istnienia jej odrębnego interesu (tak M. Pyka, M. Zięba, *Zasada ochrony praw wspólników mniejszościowych w spółce kapitałowej*, PPH 2013, nr 2, s. 52 i n.). Treść interesu spółki będzie określana przez akcjonariuszy po uwzględnieniu ich siły kapitałowej (*ibidem*). W polskim prawie nie można mówić o wspólnym dla wszystkich spółek handlowych pojęciu interesu prawnego. Na interes poszczególnych typów spółek wpływa ich charakter prawny, w tym natężenie elementów osobowych. Jako podstawowy determinant interesu spółki akcyjnej wymienia się jej statutowo określony cel, do którego dążą wspólnicy (zob. M. Romanowski, *Znaczenie sporu o metodę odczytywania pojęcia „interes spółki kapitałowej”*, PPH 2015, nr 7, s. 11; M. Starczewska, *Jeszcze o interesie spółki kapitałowej*, Mon. Pr. Hand. 2019, nr 2, s. 26–33). Na temat pojęcia celu i interesu grupy spółek zob. D. Wajda, *Zgrupowania spółek w orzecznictwie sądowym*, PPH 2017, nr 11, s. 28–33).

Na abstrakcyjnie pojęty cel spółki wskazuje art. 3 k.s.h. (por. uwagi do tego przepisu zawarte w tomie I *Komentarza*). Mimo występowania w tym przepisie słowa „cel” w liczbie pojedynczej trzeba przyjąć, że w konkretnej spółce akcyjnej może być realizowany jeden cel lub więcej celów, pod warunkiem że są one wspólne dla wszystkich akcjonariuszy.

Abstrakcyjny cel spółki akcyjnej jest zakreślony szeroko. Spółka taka może powstać w każdym celu dozwolonym przez prawo. Swoboda ta jest ograniczona w wielu przypadkach, gdy przepisy wskazują spółkę akcyjną jako jedyną formę prowadzenia działalności gospodarczej (por. art. 611 k.s.h.). Wówczas spółka taka musi być utworzona w celach wskazanych w przepisach szczególnych. Dopuszczalność tworzenia spółki akcyjnej w każdym celu oznacza, że może to być czynione w celu charytatywnym, naukowym itd. W takim przypadku powstaje wątpliwość co do tego, czy nierealizująca celu wskazanego w art. 3 pr. przeds. spółka może być uznana za przedsiębiorcę. Za takiego uważa się spółkę akcyjną zawsze z punktu widzenia ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, gdyż spółka akcyjna jest wpisywana do rejestru przedsiębiorców bez względu na to, czy prowadzi działalność gospodarczą. Status przedsiębiorcy rejestrowego nie oznacza jednak, że spółka akcyjna zawsze będzie przedsiębiorcą w rozumieniu innych przepisów (szerzej na ten temat A. Sikorska-Lewandowska, *Spółka kapitałowa non profit* (w:) *Kodeks po 15 latach*, s. 275–292).

2. Zawiązanie spółki akcyjnej

Spółka akcyjna tworzona jest w szczególnym trybie. W fazie początkowej dochodzi do konsensusu między założycielami spółki podpisującymi statut. Następnie składane są oświadczenia o objęciu akcji i wyrażeniu zgody na brzmienie statutu. Statut, choć oparty na oświadczeniu woli składających, nie tworzy jednak stosunku prawnego między założycielami (tak J. Frąckowiak (w:) *Kodeks*, 2001, s. 452). Jego podpisanie jest warunkiem utworzenia spółki oraz jako zbiór norm jest podstawą jej funkcjonowania od chwili zawiązania spółki (A. Kidyba, *Prawo handlowe*, Warszawa 2002, s. 360). Statut powinien być odróżniony od składanych przez obejmujących akcje oświadczeń woli. Wszystkie oświadczenia woli: statut, jak i te wymienione w art. 313 k.s.h., powinny być traktowane jako umowa założycielska spółki handlowej, spełniająca wymogi art. 3 k.s.h. (A. Kidyba, *Prawo handlowe, op. cit.*, s. 360). Umowa ta może być zawarta w jednym lub kilku aktach notarialnych. W tym ostatnim przypadku może to mieć miejsce w różnym czasie i miejscu. Układ oświadczeń nie jest jednak przypadkowy. Statut jest pierwszą z czynności i inne oświadczenia (na przykład o objęciu akcji) powinny do niego nawiązywać. Finalne zawarcie umowy spółki akcyjnej określić można mianem zawiązania spółki (zob. A. Kidyba, K. Kopaczyńska-Pieczniak, P. Bryłowski, *Prawo spółek handlowych*, pod red. A. Kidyby, Kraków 2004, s. 249 i n.). Następuje ono dopiero z chwilą objęcia wszystkich akcji lub złożenia przez zarząd oświadczenia w trybie przewidzianym w art. 310 § 2 k.s.h. (widelkowe określenie wysokości kapitału zakładowego); zob. szerzej

A. Szajkowski, *Formy ustrojowe spółek handlowych*, PiP 2001, z. 8, s. 13 i n. Nie jest więc jeszcze związaniem spółki podpisanie statutu czy objęcie pierwszej akcji. Od chwili związania spółki akcyjnej powstaje nowy podmiot, jakim jest spółka w organizacji.

W doktrynie wskazano ostatnio, że spółkę akcyjną w organizacji należy uznać za podtyp spółki akcyjnej (tak A. Nowacki, *Przejsie spółki kapitałowej w organizacji w spółkę dojrzałą*, Pr. Sp. 2010, nr 11, s. 7 i n.). Powyższe twierdzenie nie wydaje się jednak uprawnione, gdyż mamy do czynienia raczej z fazą rozwoju na drodze do osiągnięcia poprzez rejestrację osobowości prawnej niż ze szczególnym rodzajem spółki akcyjnej (zob. również J.A. Strzępka, E. Zielińska (w:) *Kodeks*, 2009, komentarz do art. 12, nb 2; A. Szajkowski, M. Tarska (w:) *Kodeks*, 2006, t. I, komentarz do art. 12, nb 34a; A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, Warszawa 2007, s. 99).

3. Specyfika jednoosobowej spółki akcyjnej

Utworzenie spółki jednoosobowej powoduje określoną specyfikę takich spółek. Jest nią przede wszystkim przyjęcie zasady jedynowładztwa w spółce. Akcjonariusz może pełnić funkcję walnego zgromadzenia akcjonariuszy samodzielnie lub przez pełnomocnika. Nie może to jednak oznaczać pełnej tożsamości między spółką a wspólnikiem. Jedyny akcjonariusz posiada jedynie wszelkie prawa i obowiązki w spółce, co powoduje, że inaczej niż w spółkach wieloosobowych nie obowiązuje zasada majoryzacji, zgodnie z którą wola większości decyduje wbrew woli mniejszości. Szczególne problemy występują przy stosowaniu przepisów o walnym zgromadzeniu. Ustawodawca w art. 303 § 1 k.s.h. zdecydowanie prawidłowo nakazuje stosować odpowiednio przepisy o walnym zgromadzeniu. Oznacza to, że zasady przyjęte dla walnych zgromadzeń, które ze swej istoty są wieloosobowe, będą stosowane wprost, z modyfikacjami albo wcale (na przykład wymóg głosowania tajnego – art. 420 § 2 k.s.h.). Szczególne problemy występują w spółkach jednoosobowych, w których dochodzi do tożsamości personalnej między wspólnikiem a zarządem. Problem ten reguluje między innymi art. 379 § 2 k.s.h. (por. szerzej komentarz do tego przepisu).

4. Zakaz zawiązywania spółek akcyjnych przez jednoosobowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

Spółkę może obecnie zawiązać również jedna osoba. Zniesiono więc poprzedni przywilej Skarbu Państwa i samorządu w tym zakresie. Nieporozumieniem jest zakaz tworzenia spółki akcyjnej wyłącznie przez jednoosobową spółkę z o.o. Nie wiadomo też, dlaczego zakaz ten obejmuje tylko jednoosobową spółkę z o.o., a nie dotyczy jednoosobowej spółki akcyjnej (tak J. Frąckowiak (w:) *Kodeks*, 2001, s. 455). Nietrudno przewidzieć, że zakaz ten będzie prowadził do tworzenia spółek jednoosobowych pozornych z innymi uczestnikami (figurantami) albo chociażby w przypadku jednoosobowej spółki z o.o. tworzonej przez osobę fizyczną z udziałem tej osoby fizycznej jako odrębnego podmiotu

prawa. Można zrozumieć zakaz bycia współnikiem takich spółek przez spółkę jednoosobową, ale trudniej zaakceptować jedynie zakaz ich tworzenia. Jedynym wytłumaczeniem może być tutaj kwestia bezpieczeństwa związanego z funkcjonowaniem spółki w organizacji (por. także A. Kidyba, K. Kopaczyńska-Pieczniak, P. Bryłowski, *Prawo spółek...*, *op. cit.*, s. 249–250). Wątpliwości, jakie powstają na tle art. 301 § 1 zdanie pierwsze k.s.h., nakazują sformułować postulat uchylenia tej normy (tak A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych po piętnastu latach. Kilka refleksji (w:) Kodeks po 15 latach*, s. 238–239).

Należy dodać, że jednoosobowa spółka prawa obcego, mająca cechy spółki z o.o. w rozumieniu przepisów kodeksu spółek handlowych, nie będzie mogła samodzielnie zawiązać spółki akcyjnej (por. orzeczenie SN z dnia 28 kwietnia 1997 r., II CKN 133/97, PG 1997, nr 9, s. 19–22).

5. Statut spółki akcyjnej

Jak to już zostało stwierdzone (pkt 1), podstawą działania spółki akcyjnej jest statut. Pełni on podwójną rolę. Z jednej strony jego podpisanie jest warunkiem utworzenia spółki, z drugiej zaś, jako zbiór norm, jest podstawą jej funkcjonowania. Jest też wielostronną czynnością prawną założycieli, ale nie tworzy stosunku prawnego między nimi.

Wydaje się, że z uwagi na charakter statutu jako dokumentu organizującego nie jest możliwe przyjęcie, iż ustanawia on pomiędzy akcjonariuszami stosunek prawny stanowiący umowę wzajemną.

Statut jako akt woli założycieli należy odróżnić od umowy założycielskiej obejmującej zarówno statut, jak i oświadczenia woli określone w art. 313 k.s.h. (zgoda na zawiązywanie spółki akcyjnej, brzmienie statutu i objęcie akcji). Zgodnie z art. 38 k.c. jest on jednym – obok ustawy – z wyznaczników zdolności prawnej spółki akcyjnej. Statut może być podpisany przez pełnomocnika. W takim przypadku niezbędne jest pełnomocnictwo w formie aktu notarialnego. Statut spółki akcyjnej podpisują wszyscy założyciele lub ich pełnomocnicy.

Należy przy tym wskazać, że założyciele, jeżeli mają uzyskać status akcjonariuszy, muszą podpisać zarówno statut, jak i wyrazić zgodę na zawiązanie spółki akcyjnej i brzmienie statutu oraz na objęcie akcji, natomiast przyszli akcjonariusze niebędący założycielami w podpisywaniu statutu nie biorą udziału. Podpisują jedynie akty notarialne wyrażające zgodę na zawiązanie spółki akcyjnej i brzmienie statutu oraz na objęcie akcji.

Za dopuszczalną należy przy tym uznać sytuację, gdy pomimo złożenia oświadczeń w tym samym akcie notarialnym, część osób je składających wystąpi jako założyciele spółki (podpisując wszelkie dokumenty łącznie ze statutem), pozostali zaś jako tzw. osoby trzecie, niepodpisujące statutu.

Andrzej Kidyba – profesor doktor habilitowany nauk prawnych w Katedrze Prawa Gospodarczego i Handlowego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; wybitny specjalista w zakresie prawa handlowego, gospodarczego i cywilnego; ukończył aplikację sędziowską i zdał egzamin radcowski; autor, współautor oraz redaktor ponad 350 publikacji, w tym kilkudziesięciu książek i opracowań naukowych: wielokrotnie wznawianych komentarzy (m.in. *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, *Kodeks cywilny. Komentarz*, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*, *Ustawa o fundacjach. Komentarz*), podręczników, monografii, glos i artykułów publikowanych w Polsce i za granicą; współautor wielu ustaw, w tym dużej nowelizacji Kodeksu spółek handlowych; ekspert komisji sejmowych i Rządu RP; autor ponad 300 opinii prawnych; arbiter w kilkudziesięciu międzynarodowych i krajowych postępowaniach arbitrażowych; współpracuje z wieloma europejskimi ośrodkami naukowymi. Jest konsulem honorowym Republiki Federalnej Niemiec.

Książka stanowi szczegółowy komentarz do przepisów ustawy – Kodeks spółek handlowych, w którym nacisk położono na prezentację problemów, jakie wyłaniają się w praktyce.

W 18. wydaniu uwzględniono zmiany do kodeksu wprowadzone m.in. ustawami:

- z dnia 1 października 2021 r. o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy spójności terminologicznej systemu prawnego (Dz.U. poz. 2052);
- z dnia 9 lutego 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 807);
- z dnia 15 września 2022 r. o medycynie laboratoryjnej (Dz.U. poz. 2280);
- z dnia 4 listopada 2022 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. poz. 2436).

Zaprezentowano i omówiono ponadto najnowsze orzeczenia sądów z zakresu prawa spółek oraz aktualną literaturę przedmiotu.

Publikacja jest przeznaczona zarówno dla prawników praktyków specjalizujących się w prawie spółek, jak i przedstawicieli nauki prawa handlowego.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLWUER.PL

WWW.PROFINFO.PL

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

